

Skogsstrategi

Ludvika kommun Samhällsbyggnadsförvaltningen
Planeringsenheten

Skogsstrategi för Ludvika kommun

Skogsstrategin antogs av kommunfullmäktige den 2014-11-24, § 8

Titel: Skogsstrategi - Ludvika kommun
2014-07-10
Upprättad av Samhällsbyggnadsförvaltningen
genom Bert Pilo planeringsenheten

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

UPPDRAK OCH BAKGRUND.....	1
<i>Skogsstrategins relation till kommunens ”gröna” styrdokument.....</i>	<i>1</i>
<i>Organisation.....</i>	<i>2</i>
SYFTE	2
AVGRÄNSNINGAR	2
<i>Geografisk avgränsning.....</i>	<i>2</i>
LUDVIKA KOMMUNS SKOGSÄGANDE	3
<i>Avvägningar och bedömningar.....</i>	<i>3</i>
<i>Hållbarhet</i>	<i>4</i>
<i>Finansiering av skogsförvaltningen</i>	<i>4</i>
BESKRIVNING AV SKOGSINNEHAVET	5
ÖVERGRIPANDE MÅL LUDVIKA KOMMUNS SKOGSINNEHAV	8
<i>Viljeinriktningar för Ludvika kommuns skogsinnehav.....</i>	<i>9</i>
BILAGOR	
BILAGA 1.....	11
<i>Den kommunala skogs- och markresursens värden - Beskrivning</i>	<i>11</i>
BILAGA 2.	18
<i>Ramverk</i>	<i>18</i>

UPPDRAG OCH BAKGRUND

Kommunen äger en betydande del av den tätortsnära naturen i Ludvika kommun med tyngdpunkt i och omkring orter som Ludvika, Grängesberg och Fredriksberg. Merparten av denna mark är skogsbevuxen.

En stor del av befolkningen bor i eller nära kommunens tätorter och det är i den tätortsnära naturen som de flesta besök i naturen görs. Ludvika kommuns tätortsnära natur har stora värden för rekreation, friluftsliv, lärande och folkhälsa. Det sätt som kommunen förvaltar sin mark får därför stor betydelse för många människor. Här finns också stora biologiska, kulturhistoriska och ekonomiska värden.

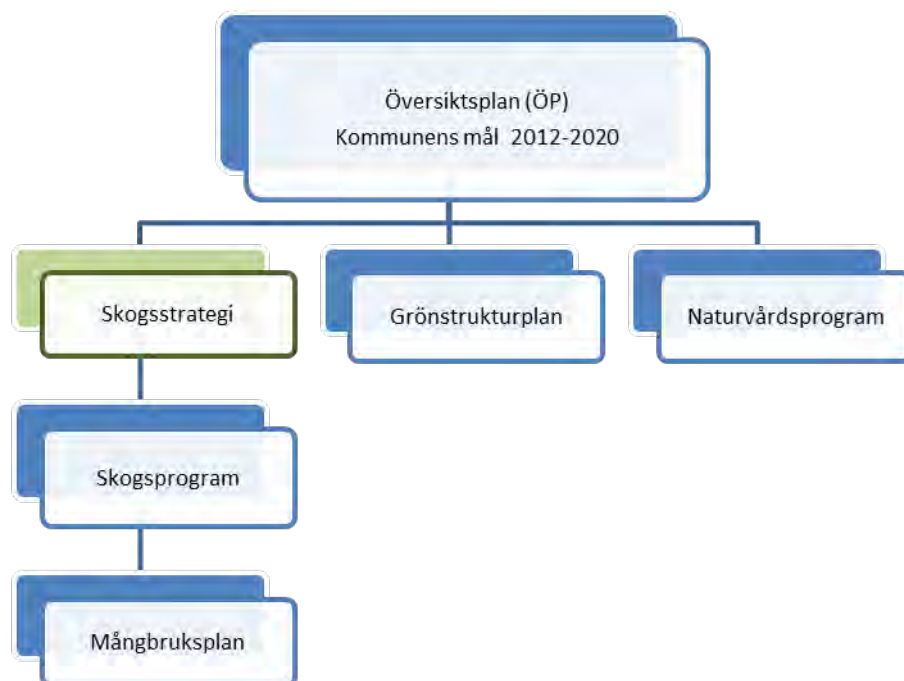
För att tydliggöra kommunens viljeinriktning för det kommunala markinnehavet och säkerställa att markresursens olika värden tas till vara på bästa sätt har Samhällsbyggnadsnämnden gett Planeringsenheten i uppdrag att arbeta fram en Skogsstrategi.

Inom ramen för en eventuell certifiering måste större markägare ha en dokumentation som bl.a. beskriver syfte och mål med verksamheten och innehavets olika värden. Skogsstrategin utgör då del av denna dokumentation.

Skogsstrategin riktar sig till kommunens invånare, politiker och kommunens tjänstemän.

Skogsstrategins relation till kommunens "gröna" styrdokument

Skogsstrategin är ett av flera dokument som styr planeringen och förvaltningen av kommunens markinnehav. Övriga dokument är översiktsplanen, kommande grönstrukturplan, naturvårdsprogram, kommande skogsprogram och mångbruksplan. Deras inbördes förhållande ser du i figur 1.

Figur 1 Översikt över styrdokument för kommunens markinnehav

I *Skogsprogram* beskrivs på ett principiellt sätt hur kommunens skogsskötsel bör bedrivas liksom frågor om hyggesfritt skogbruk och certifiering. Dokumentet utgör även grund för *Mångbruksplanen*.

I *Mångbruksplanen* beskrivs för varje *avdelning* (den minsta skogliga behandlingsenheten) skogliga data och karakteristika tillsammans med målbild och åtgärdsförslag. *Mångbruksplanen* är ett planeringsverktyg för den löpande skötseln av skogsinnehavet och utgör samtidigt ett underlag för att bestämma en långsiktig och uthållig avverkningsnivå.

Här listas kort andra styrdokument som har koppling till förvaltning av den skogliga resursen.

- Ludvika kommun är medlem i nätverket *Sveriges Ekokommuner* vilka har tagit fram en övergripande strategi för en hållbar utveckling (Kf 2009-10-22 §174).
- *Miljöpolicy* (Kf 1997-12-18, §145, Kf 2008-12-18 §194)
- Sveriges och Dalarnas miljömål.
- Lokala miljömål i Ludvika kommun, *Miljön i Ludvika* (Kf 2007-02-22 §34).

Organisation

Samhällsbyggnadsnämnden är den politiska instans som har det formella ansvaret för Ludvika kommuns markinnehav.

Samhällsbyggnadsförvaltningen, planeringsenheten, har det övergripande ansvaret för att markinnehavet sköts enligt framtagna styrdokument.

Skogen förvaltas av kommunens skogsförvaltare. Mindre arbeten utförs av kommunens egen personal medan större gallringar/avverkningar upphandlas av olika entreprenörer.

Dokumentägare är Samhällsbyggnadsförvaltningen, planeringsenheten.

SYFTE

Skogsstrategin ska ange syfte och mål med kommunens skogsäggande. Skogsstrategin ska vidare på ett övergripande sätt beskriva hur kommunen genom organisation, resurser och ytterligare planeringsunderlag ska förvalta sitt innehav så att markens olika värden tas till vara på bästa sätt.

AVGRÄNSNINGAR

Geografisk avgränsning

Skogsstrategin gäller för trädbevuxen naturmark som ägs av Ludvika kommun, både utanför och innanför detaljplanlagt område. Med *trädbevuxen naturmark* avses mark som inte är bebyggd eller anlagd. Parker, skolgårdar, odlingsmark eller annan mark definierad som *Parkmark* i detaljplan omfattas alltså inte av Skogsstrategin eller underliggande dokument.

LUDVIKA KOMMUNS SKOGSÄGANDE

Genom att tillhandahålla skogs- och markområden med en mångfald av värden bidrar skogsinnehavet till måluppfyllelse av det för kommunen övergripande målet att skapa en god och hållbar livsmiljö.

Övergripande syfte med kommunens skogsägan	• Tillgodose medborgarnas behov av tätortsnära naturmark för hälsa, rekreation, friluftsliv, lärande och naturupplevelser • Tillgodose behov av mark för byggande och exploatering
--	--

Avvägningar och bedömningar

Ludvika kommuns skogs- och markinnehav har stora värden, viktiga inte bara för den enskilda medborgaren utan för kommunen i stort. För individen är värdet av närbelägna naturområden lämpliga för rekreation och upplevelser mycket viktiga och har ofta en stark påverkan vid val av bostadsområde. För kommunen i stort och dess utveckling är det nödvändigt att ha tillgång till mark för byggande och exploatering och här har kommunens skogliga markreserv en väsentlig betydelse.

Ludvika kommuns skogs- och markinnehav är till stor del koncentrerat till tätorterna eller dess närmiljö. Naturområden i närheten av tätorter kan ge rika möjligheter för friluftsliv, rekreation, lärande och naturupplevelser och bidrar till en god folkhälsa. Kommunens tätortsnära naturområden bidrar till attraktiva boendemiljöer och kan utgöra besöksmål för kommunens invånare och besökare. Skogs- och markinnehavets kulturhistoriska värden är viktiga att bevara för framtida generationer och kan öka värdet som besöksmål.

När kommunens tätorter växer ökar betydelsen av den tätortsnära skogen. Det är i områden som ligger i och runt våra tätorter som de flesta rör sig och som alltså har störst betydelse för medborgarnas möjligheter till motion, avkoppling och upplevelser. I samband med att tätorterna utvecklas är det också på sin plats att uppmärksamma skogsområdets viktiga miljöfunktioner så kallade ekosystemtjänster, t.ex. bullerdämpning, syrebildning, filtrering av dagvatten, luftrening mm.

Kommunens skogs- och markområden erbjuder miljöer för en mängd aktiviteter och föreningar av de mest skilda slag samsas inom markinnehavet. Vissa områden som t.ex. Biskopsnäset och Högberget är välkända rekreationsområden samtidigt som det finns flera som områden inte har karaktären av rekreationsområden idag trots att de är tätortsnära. Här finns alltså en stor potential för att utveckla och skapa värden för kommunens invånare genom ändamålsenlig skötsel.

För underlag till detta avsnitt se bilaga 1. Den kommunala skogs- och markresursen värden – Beskrivning.

Hållbarhet

Skogen är en biologisk och förnyelsebar resurs där många olika värden ska balanseras. För att värdena ska kvarstå till framtida generationer är det väsentligt att avverkning och skötsel bedrivs på ett hållbar sätt.

Hållbar skogsförvaltning innebär bl. a.:

- att avverkningsnivån över tid inte överstiger tillväxten.
- att vid skötsel och planering för det enskilda området beakta markens naturgivna förutsättningar, så kallad *ståndortsanpassning*.
- att markens naturgivna produktionsförmåga ska tillvaratas. (Med detta menas att marken med dess näring, jord, humus och vatten inte påverkas på sådant sätt att dess långsiktiga förmåga till skogens tillväxt påverkas negativt).
- att skogens naturligt förekommande växter och djur ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd.

Finansiering av skogsförvaltningen

Förvaltningen av skogsinnehavet bör så långt möjligt vara självbärande dvs. omkostnader för t.ex. personal, material, skötselåtgärder, vägunderhåll mm täcks av skogens intäkter. Eventuellt överskott från skogsförvaltningen bör återinvesteras i skogsverksamheten.

Exempel på sådana investeringar kan vara:

- åtgärder för att öka det estetiska och rekreationsmässiga värdet i tätortsnära skogsområden inklusive insatser för att öka tillgängligheten t.ex. utmärkning av stigar, bygga vindskydd, ta fram informationsmaterial mm.
- särskilda natur- och kulturvårdsåtgärder
- åtgärder för att utveckla närmiljöer kring bostadsområden

BESKRIVNING AV SKOGSINNEHAVET

Ludvika kommuns skogsinnehav utanför detaljplanelagt område redovisas i senaste skogsbruksplanen från 1999 och omfattar där totalt ca 1460 hektar. Av denna areal utgörs cirka 120 ha av myr, berg, inägomark och annan öppen mark. Till detta kommer skogsmark och öppen mark (naturmark) inom detaljplanelagt område som inte är klassat som parkmark. Markinnehavet förändras ständigt genom köp, försäljning och markbyten. Se bild 1, 2 och 3.

Skogsinnehavet är splittrat. Förutom skog i eller i närheten av Ludvika, Grängesberg, Nyhammar och Fredriksberg finns tätortsnära skogsområden vid Grangärde, Blötberget, och Saxdalen. Längre ut från tätorterna märks skogsskiftet vid Örtjärn, Hån, Björnhyttan och runt Ludvika flygplats. Slutligen ska nämnas Granön (naturrerservat) i norra delen av Väsman.

Stora delar av innehavet utgörs av skog i närheten av tätorter och är som sådan väl frekventerad av allmänheten för friluftsliv, rekreation, lärande och naturupplevelser. Biskopsnäset, Högberget, Marnässkogen och västra Grängesberg är större tätortsnära områden som är särskilt välbesökta.

Av träden dominerar gran med ca 50 % (från skogsbruksplan 1999), därefter tall med ca 35 % och löv, framförallt björk, återstående 15 %. Markens produktionsförmåga är god, i medeltal drygt 6 skogskubikmeter per hektar och år, vilket är mer än genomsnittet för Dalarnas län. Cirka tre fjärdedelar av skogsarealen utgörs av skog i gallringsbar ålder, d.v.s. ca 25-70 år.

I planen är 17 % av den produktiva arealen avsatt för naturvård. De största biologiska värdena är knutna till den äldre barrskogen. Bland andra värdefulla naturmiljöer kan bl.a nämnas strandskogar, sumpskogar och vissa lövrika skogar.

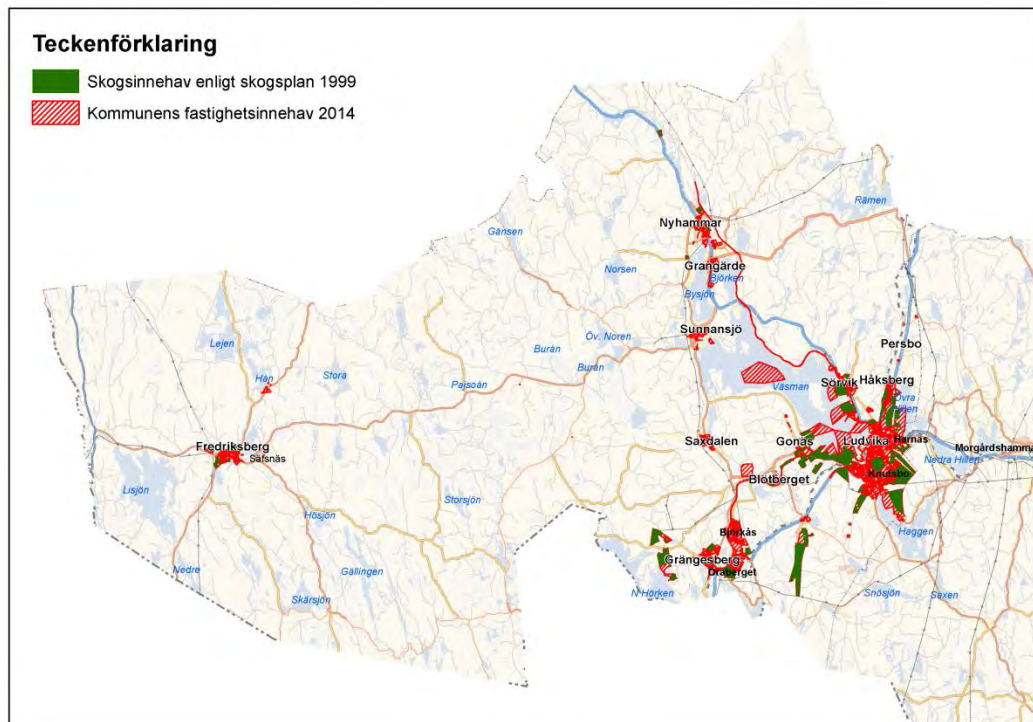

Bild 1 Översikt över kommunens skogs- och markinnehav

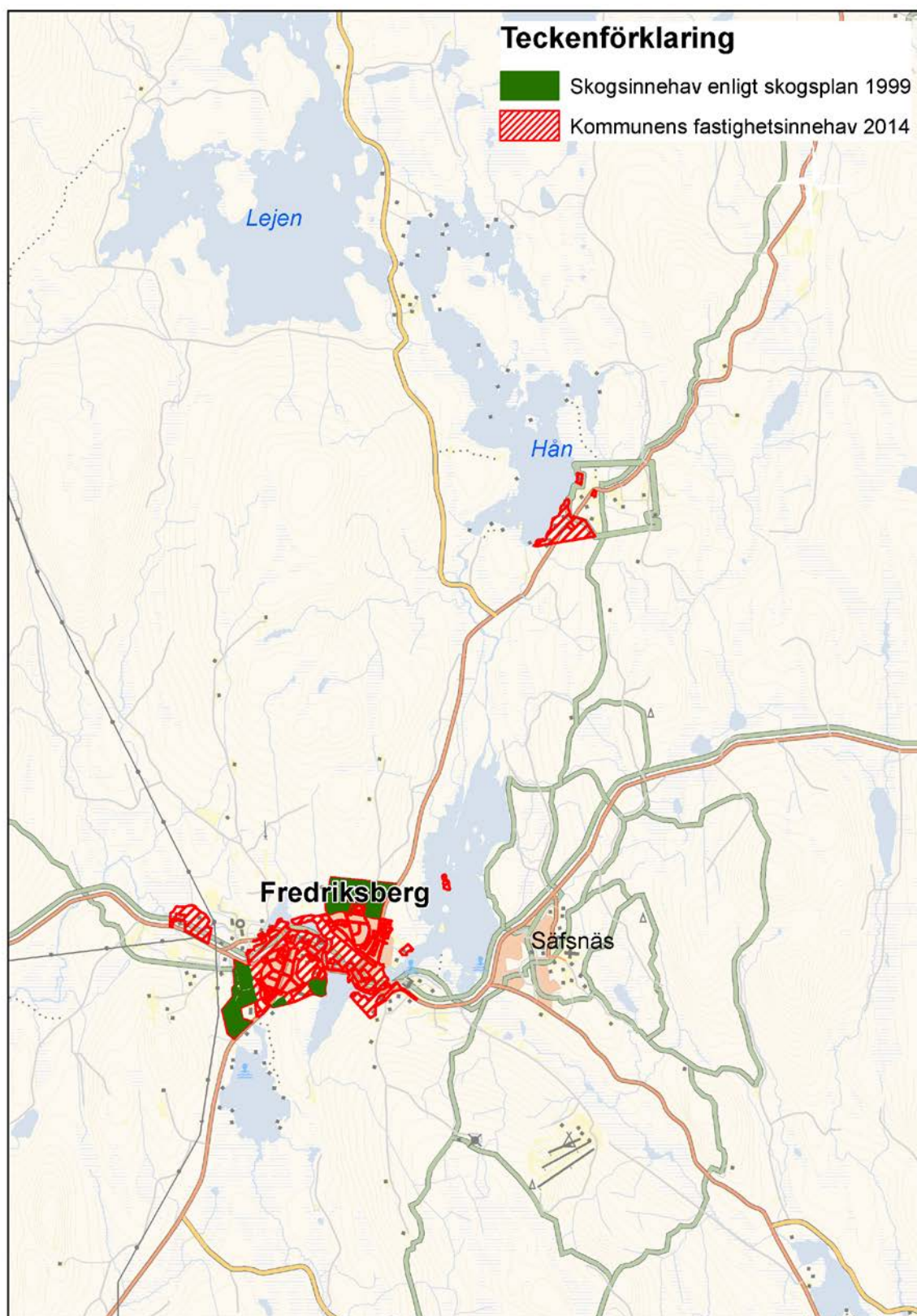

Bild 2 Ludvika kommuns skogs- och markinnehav i Fredriksberg

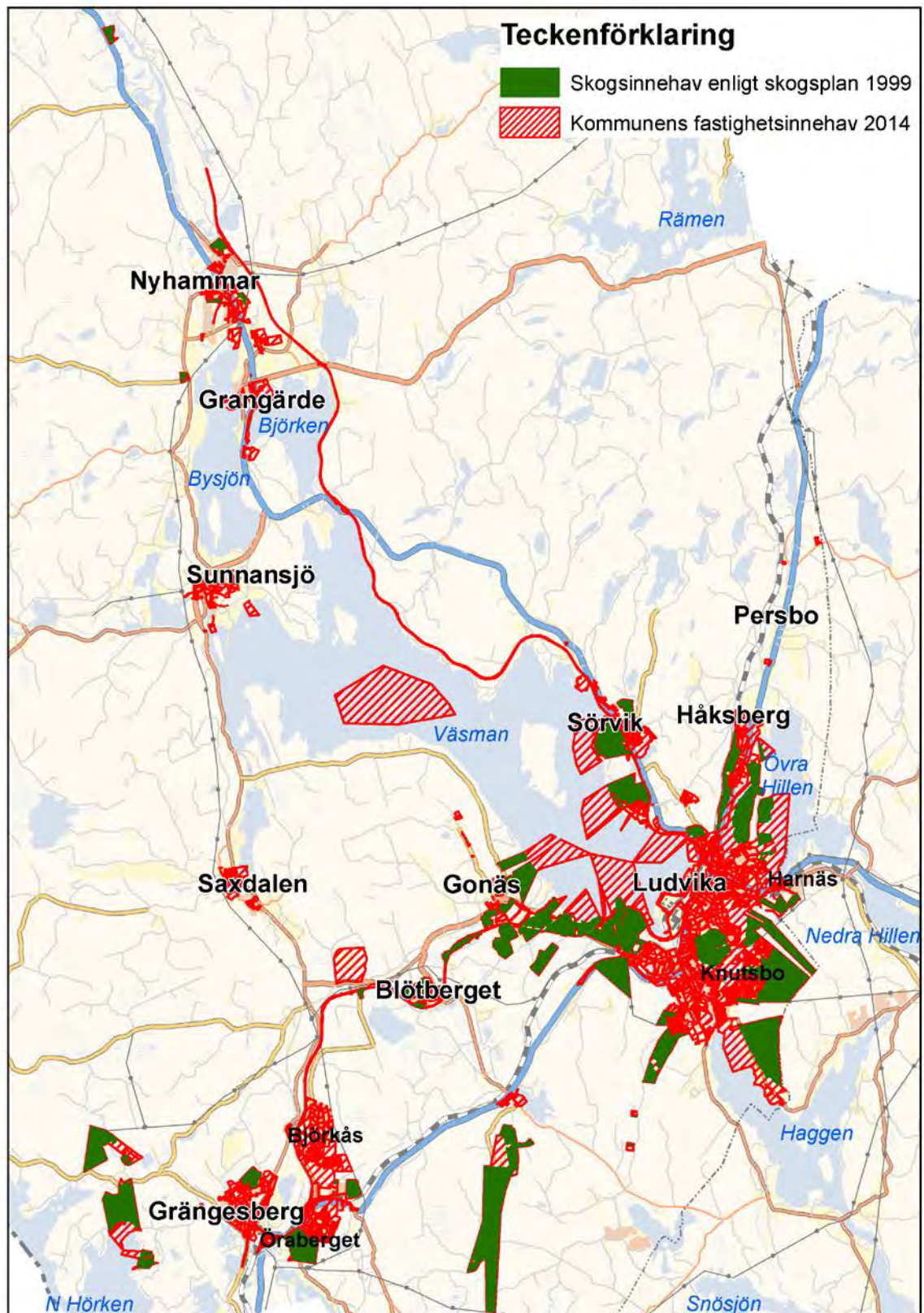

Bild 3 Ludvika kommuns skogs- och markinnehav i Ludvika, Grängesberg, Sunnansjö, Grangärde och Nyhammar

ÖVERGRIPANDE STRATEGISKA MÅL - FÖR LUDVIKA KOMMUNS SKOGSINNEHAV

Skogsförvaltningen bör för innehavet som helhet ha som mål att utveckla skogens värden i enlighet med syftena för kommunens skogsägande.

MÅL 1

Skogens värden för hälsa, rekreation, friluftsliv, lärande och naturupplevelser bör gynnas och utvecklas.

Detta gäller särskilt de mer tätortsnära delarna av skogsinnehavet. I dessa områden är rekreationsintressena överordnade.

Mer externt belägna områden kan beroende på läge och egenskaper skötas med högre produktionskrav för att skapa bättre ekonomiska förutsättningar för att gynna och utveckla mer tätortsnära delar.

MÅL 2

Skogsmark inom detaljplanelagt område ämnat för framtida tätortsutveckling bör skötas så att värdena för dess framtida nyttjande gynnas.

Detta kan t.ex. innebära att estetiska värden tillvaratas och främjas i enlighet med avsedd användning.

Viljeinriktningar för Ludvika kommuns skogsinnehav

Vid arbetet med ovanstående övergripande mål bör skogens olika värden beaktas enligt följande viljeinriktningar utan inbördes rangordning.

Biologiska värden	• Respektive områdes biologiska värden beaktas och om möjligt främjas, ställt i relation till områdets mål. • Nyckelbiotoper bör om möjligt gynnas och dess värden utvecklas.
Sociala värden	• Skog och framför allt den tätortsnära naturen bör bidra till rekreation och friluftsliv och därmed främja människors levnadsvanor och hälsa. • Tätortsnära natur bör främja barns behov av rörelse, utveckling och spontanaktivitet • Skogliga naturmiljöer bör anpassas för att öka tillgängligheten och ge alla möjlighet att besöka och vistas där, oavsett sociala, kulturella skillnader eller fysiska och psykiska funktionsnedsättningar.
Föreningsliv och idrottsaktiviteter	• Vid planering och skötsel av skogs- och markområden bör hänsyn tas till de olika typer av föreningsverksamheter som använder skogen för sin verksamhet. • Ludvika kommun bör ha en liberal inställning till föreningsaktiviteter på för ändmålet lämplig mark, om inte andra värden därmed påtagligt försämras.
Kulturmiljöer	• Kulturhistoriska lämningar bevaras och om möjligt främjas, för nuvarande och kommande generationer. • Vid planering och skötsel av skogs- och markytor bör kulturmiljöer beaktas även som värde för rekreation och upplevelser.
Utveckling och lärande	• Barn och unga människors lärande och utveckling i närnaturen bör stimuleras i den långsiktiga planeringen av tätortsnära skogs- och markområden. • Vid skötsel av naturområden nära skolor och lekplatser bör barnens behov beaktas särskilt.

Ekonomiska värden	• Avkastningen från skogsinnehavet bör balanseras så att de övergripande målen kan uppfyllas. • En god ekonomisk avkastning ska efterträvas där detta inte motverkar natur- och rekreationsvärdena.
Miljömässiga värden	• Vid planering och skötsel av tätortsnära skogs- och markområden bör dess funktioner för miljön, så kallade ekosystemtjänster beaktas.
Samverkan och medborgardialog	• Förvaltningen av tätortsnära skogs- och markområden bör präglas av en god kommunikation med närboende och andra intressenter. Till exempel. bör boende ges information inför större avverkningar och åtgärder som planeras i närheten av bostadsområden.
Boendemiljöer	• Vid planering och skötsel av skogs- och markytor intill bostäder och byggnader bör betydelsen för boendemiljön och den gröna gestaltningen beaktas.
Hållbarhet	• Avverkning och skogsskötsel bör bedrivas på ett uthålligt sätt innefattande ståndortsanpassning, tillvaratagande av markens naturgivna produktionsförmåga samt att växter och djur ges förutsättningar att fortleva på ett naturligt sätt. • Avverkningsnivån bör vara uthållig med vilket menas att avverkningen över tid inte bör vara större än tillväxten.

BILAGA 1

Den kommunala skogs- och markresursens värden - Beskrivning

Rekreation – Friluftsliv – Folkhälsa

Huvuddelen av Ludvika kommuns skogar ligger nära tätorter och är väl frekventerade av allmänheten för rekreation, friluftsliv och läroändamål, värden som med ett samlingsnamn ibland kallas för *skogens sociala värden*.

Av Ludvika kommuns totala befolkning smängd bor ca 70 % i Ludvika, Grängesberg eller Fredriksberg. Om man räknar med alla tätorter i kommunen (ort med minst 200 invånare och där avstånden mellan husen understiger 200 meter) blir siffran hela 90 % (ÖP Ludvika 2030). Befolkningens koncentration till tätorter är inte unik för Ludvika kommun utan liknande mönster kan ses för hela Sverige.

Undersökningar har visat att de flesta besök i naturen görs nära hemmet eller någon friluftsanläggning. Just avståndet har visat sig viktigt för var man förlägger sin uteaktivitet. De flesta besök i naturen görs nära hemmet och för att för att anses lättillgänglig bör avståndet inte överstiga en kilometer (Rydberg o Aronsson 2004). Baserat på ovanstående kan konstateras att den tätortsnära skogen i kommunen har en mycket stor betydelse för medborgans behov av vardagsnära natur.

Rekreation kan omfatta en rad aktiviteter/upplevelser som ger vila, avkoppling och främjar återhämtande av krafter som till exempel motionsaktiviteter, promenader, svamplockning eller bara estetisk njutning och stilla kontemplation. Även *friluftsliv* är ett vitt begrepp med vilket man brukar avse någon form av fritidsaktivitet som är förlagd utomhus och kan vara både oorganiserad och i

föreningsform. Exempel på friluftsliv som kan vara kopplade till skogsmiljön är vandring, skidåkning, geocoaching, scouting, ridning med flera.

Bär- och svampplockning liksom jakt intar en särskild betydelse bland rekreativvärdena. De har inte längre den stora betydelse för att dryga ut hushållningen som dessa värden har haft. I stället har det för många blivit en meningsfull fritidssysselsättning att dra ut med svampkorgen eller att med hund och bössa ge sig ut på pass. Kommunens skogsmark ger genom sin närhet till tätorterna stora möjligheter för både bär- och svampplockning. Jakten förvaltas genom upplåtande av jaktarrenden.

Oavsett aktivitet så ger utevistelsen många positiva effekter. Mycket forskning har visat att vistelse i naturen har stor betydelse för att minska stress och ger bättre fysisk och mental hälsa hos både barn och vuxna. Att vistas i naturen ger vila och återhämtning. Närheten och tillgången till naturen är viktiga faktorer för att öka människors fysiska aktivitet. Därför är de tätortsnära naturområden av särskild betydelse för förbättrad folkhälsa.

För många är det viktigt att ha tillgång till natur och skog nära bostaden och denna faktor kan ha stor betydelse för val av bostadsområde. Attraktiva och tillgängliga naturområden i närheten av bostadsområden ökar dess attraktionskraft och kan vara ett konkurrensmedel för att locka till sig boende och investerare till kommunen.

Biologiska värden

Ludvika kommuns skogar ligger i närheten av tätorter och har utnyttjats hårt för olika näringar i århundraden. Man kan därför inte förvänta sig att det finns lika höga biologiska värden som i skogsområden långt från tätorterna. Trots det finns det en relativt hög andel biologiskt intressanta områden på innehavet. I skogsbruksplanen (från 1999) är 17 % av den produktiva arealen avsatt för naturvård i olika former. Som jämförelse kan nämnas att kravet för certifierat skogsbruk är minst 5 %. De flesta bedömare är dock överens om att det kommunala åtagandet när det gäller avsättning för naturvård bör vara betydligt högre än så.

I en inventering av naturvärden på kommunens skogsmark utgjordes ca 8 % av arealen av nyckelbiotoper (Hermansson m.fl. 2003 och 2009). En *nyckelbiotop* är ett område som har eller kan förväntas hysa hotade arter. Utöver nyckelbiotoper finns förstås även andra områden som är biologiskt intressanta och där det på sikt finns möjligheter att få fina biologiska kvaliteter. En del av dessa områden brukar kallas *restaureringsbestånd*, alltså skogsbestånd som med tid och särskilda insatser kan få höga naturvärden.

Särskilda naturvårdsinsatser kan t.ex. innebära att öka andelen lövskog, tillskapa mer död ved eller att införa skogsbete för att skapa ljusa och mer variationsrika skogar. I andra områden är fri utveckling den bästa strategin för att vidmakthålla eller öka naturvärdena.

De största biologiska värdena är knutna till den äldre barrskogen, en biotoptyp som det finns lite av i skogslandskapet generellt. Äldre barrskogsskogsbestånd utgör också arealmässigt den största biototypen av de biologiskt värdefulla områdena på kommunens mark. Det kan samtidigt konstateras att den äldre barrskogen ofta är attraktiv även för rekreation och friluftsliv. Bland andra

värdefulla naturmiljöer på kommunens skogsmark kan nämnas strandskogar, sumpskogar och vissa lövrika skogar.

Ibland kan det inom ett område finnas motstridiga intressen mellan att å ena sidan att främja naturvärdena och å andra sidan utveckla området för rekreation och friluftsliv. Ofta går dock intressena hand i hand. Framför allt gäller det områden där någon form av skötsel är gynnsamt för både rekreation och biologiska värden. En varierad och anpassad skötsel ökar förutsättningarna för att fler växt- och djurarter ska finna livsrum i kommunens skogar.

Särskilt värdefulla områden kan ges ett långsiktigt skydd genom reservatbildning. Naturreservat kan bildas antingen med länsstyrelsen eller kommunen som huvudman. I Ludvika kommun finns för närvarande tio naturreservat varav Granön i sjön Väsman är ett kommunal reservat.

(Källa: Hermansson, J. m.fl. 2003 och 2009. *Nyckelbiotopsinventering på Ludvika kommuns skogsinnehav*. Ludvika kommun, Mark- o planeringsenheten.)

Ekonomiska värden

Ludvika kommun äger ca 1350 ha produktiv skogsmark (från skogsbruksplanen 1999) vilket representerar ekonomiska värden både i form av kapitalvärde och vad gäller potentiell avkastning. Arealmässigt kan innehavet betecknas som mindre i jämförelse med många andra skogsägande kommuner. Av stor betydelse för bedömning av den ekonomiska potentialen är också hur skogsarealen är belägen. Huvuddelen av Ludvika kommuns skogsinnehav ligger i anslutning till tätorter där produktionsvärdena ofta är underordnade.

Härefter är det skogens tillstånd med avseende på trädslag, struktur, kvalitet, ålder som avgör det ekonomiska utrymmet. En stor andel av kommunens skogsinnehav utgörs av skog i gallringsbar ålder. Större intäkter kan i skogsbruket förväntas i samband med senare gallringar och vid föryngringsavverkning medan tidiga gallringar ofta går jämnt upp eller genererar ett svagt netto.

I den tätortsnära skogen är hänsynsnivån högre och möjligheten till rationellt skogsbruk begränsad, t.ex. är föryngringsavverkning sällan aktuellt. Från de tätortsnära skogarna kan därför inte förväntas något större ekonomiskt överskott.

Mer externt liggande skogsområden kan beroende på läge och förutsättningar bedrivas mer produktionsinriktat. Ett ekonomiskt överskott från dessa skogar kan då hjälpa till att finansiera skötsel och utveckling av mer tätortsnära skogsområden.

De skogliga intäkterna varierar stort över tid.

- Åldersfördelningen i ett skogsinnehav är sällan jämn vilket innebär att det kan uppstå perioder med ökat avverkningsbehov följt av år med lägre aktivitet.
- Marknaden och priserna för skogsprodukter är en annan faktor som kan påverka inriktning och omfattning av avverkningen. Till exempel kan det vid en lågkonjunktur med svaga priser vara lämpligt med en låg avverkningsnivå för att inte tvingas till avverkningar med svag lönsamhet.
- Slutligen kan väder och skador kullkasta gjorda planer, t.ex. kan en kraftig storm göra att mycket virke faller ut under en kort period. Härefter kan

man behöva vara restriktiv med avverkning under flera år för att inte avverka mer än tillväxten.

Även de skogliga utgifterna varierar stort över tid. T.ex. är byggande av en skogsbilväg en stor kostnad som dock är att betrakta som en engångsåtgärd. Andra utgifter som uppstår i samband med föryngring, röjning och underhåll av skogsbilvägar är också ojämnt fördelade över tiden.

Miljömässiga värden

Naturen och i synnerhet skogen bidrar till en sundare miljö genom olika miljöfrämjande processer så kallade *ekosystemtjänster*. De tätortsnära naturmiljöerna har i detta sammanhang en särskilt viktig men samtidigt utsatt funktion. Här lever och uppehåller sig mycket människor på en liten yta samtidigt som det stadsnära landskapet belastas särskilt hårt av miljöskadliga aktiviteter. Bland många viktiga funktioner för miljön märks följande:

- Parker och grönområden dämpar buller från trafik och industrier. Gång- och cykelvägar (GC-vägar) går ofta parallellt med vägar för biltrafik. Zoner med träd och annan vegetation mellan bilväg och GC-väg fyller här en särskilt viktig funktion som vind- och bullerskydd.
- Skogsmarken renar dagvatten från näringsämnen och vissa föroreningar. Skogsmarken bidrar genom fördröjning och vegetationens vattenupptag till att avrinning och flöden dämpas. Framför allt sumpskogar och småvatten kan ha en stor vattenreglerande funktion.
- Förekomst av skog har en klimatreglerande effekt genom att den påverkar vind-, temperatur- och nederbörds klimat på ett för människan ofta gynnsamt sätt.
- Genom fotosyntesen tas koldioxid upp från luften vilket binds i virke och mark. Skogen och fr.a skogsmarkens kolinlagring har därmed också en indirekt påverkan på klimatet.
- Träd och buskar fungerar som filter genom att binda in vissa luftförorenande ämnen i växande biomassa.
- Tätortsnära skogs- och naturområden utgör en viktig livsmiljö för de många djurarter som faktiskt lever i den urbana miljön, framför allt många fågel- och insektsarter. Skogen tillhandahåller också pollinering, inte bara till skogens egna bär och växter utan även till näraliggande jordbruks- och trädgårdsgrödor, varför fr.a. brynzoner mot den odlade marken är betydelsefulla.
- Till de miljömässiga värdena kan vi här också föra den positiva inverkan som skog och natur har för den gröna gestaltningen. Naturmiljöer som är insprängda i tätbebyggda områden bryter det urbana mönstret, ger variation och estetiskt tilltalande miljöer och utgör viktiga andningshål, oaser för andhämtning. Gröna miljöer skapar attraktiva mötesplatser och ger förbindelsestråk som gång- och cykelleder en mer tilltalande omgivning och miljö.

Kulturmiljöer

Västbergsslagen koloniserades relativt sent och från förhistorisk tid och fram till medeltid är de kulturhistoriska lämningarna mycket sparsamma. Inga fynd från denna tid är heller tydliggjorda på kommunens mark. Det betyder dock inte att det kan finnas sådana lämningar då många fynd som är gjorda är dåligt undersökta och datering ofta saknas. Detta gäller i synnerhet de västra delarna av kommunen som saknar en systematisk fornlämningsinventering.

Det är först i samband med järnets mer industriella produktion på 1200-talet som en mer påtaglig kolonisation kommer igång och då huvudsakligen i kommunens östra del där de större fyndigheterna stod att finnas. Ludvika kommuns skogsområden är huvudsakligen belägna i närheten av tätorterna i östra halvan av kommunen. Från 1500-talet till långt in på 1900-talet har marken här varit hårt utnyttjad för gruvdrift och järnframställning. Inom kommunens skogs- och markinnehav är spår och lämningar efter den omfattande bergs- och järnhanteringen helt dominerande bland de kulturhistoriska värdena.

Ofta är det svårt att datera lämningarna efter den tidiga gruvexpansionen eftersom många gruvor har utökats eller slagits samman och levt vidare in i modern tid. Den tidigaste brytningen av malm och andra bergbundna råvaror skedde i dagbrott och det var först under 1600-talet som man började bryta under jord. De mest påtagliga lämningarna från gruvbrytningen under jord är gruvöppningarna av vilka flera finns inom kommunens skogs- och markinnehav. Många gruvhål är vattenfyllda idag. Om gruvan haft någon storlek av betydelse finns i allmänhet flera öppningar. Det kan också finnas spår efter *laven*, dit den brutna malmen fraktades. Vid större anläggningar kan man finna lämningar efter *stånggångar* som använts som kraftöverföring för malmtransport och vattenpumpning.

Den första mer industriella järnframställningen skedde i *hyttor* och senare i *bruk*. Även om vi inte har några hyttlämningar just på kommunens mark så har järnhanteringen haft stor inverkan på hela områdets markanvändning. Gruvor och framför allt hyttor och krävde nämligen stora mängder träkol vilken framställdes genom kolning från omgivande skogar.

Kolet framställdes i milor vilka har haft olika utseende genom tiderna. Den första kolningen skedde i enkla *kolningsgropar* varifrån *liggmilan* utvecklats. Under 1600-talet introducerade vallonerna *resmilorna* med stående ved. Kolbottnar av fr.a resmilor är en mycket vanlig lämningstyp i skogsmarkerna och så även på kommunens markinnehav. Lämningar efter resmilor märks ofta som en ringformad förhöjning i marken, till skillnad från liggmilan som är fyrkantig till formen. Gräver man under markytan kan man ofta finna kolrester. Från senare tiders kolning finns ibland också lämningar efter kolarens bostad, kolarkojan. Förutom rester från kolningen kan vi i skogsmarken mer sällsynt finna lämningar efter tjärbränning, så kallade *tjårdalar*.

Andra kulturhistoriska värden som man sparsamt kan finna på kommunens skogsmark är lämningar efter torp, kvarnar och sågar. Bland torplämningarna kan husgrunden och murstocken vara synliga liksom den gamla brunnen. I omgivningarna kan det finnas stenmurar och övergivna vägar och täppor. Ofta märks också en kultutpräglad vegetation närmast runt torpet.

(Källor: Kulturlandskap och Bebyggelse i Ludvika kommun –Program för kulturmiljövård. Ludvika kommun. Kulturmiljövård i Skogslandskapet. Skogsstyrelsens förslag, Forsök RAA.)

Utveckling och Lärande

Ludvika kommun driver i dagsläget 25 förskolor och 19 grundskolor. Flertalet av dessa ligger i närheten av större skogsområden där kommunen är en stor markägare. Barn är bland de främsta brukarna av utemiljöer och i en skogrik kommun som Ludvika kan skogarna och framför allt de mer tätortsnära skogarna ha stor betydelse för barns utveckling och värdeskapande.

Barn som får tillgång till naturområden med träd får en allsidig träning och leker mer varierat och kreativt. Uteaktiviteter ger barn bättre förutsättningar för lärande och har en mängd positiva effekter för barns utveckling. Naturupplevelser och aktiviteter i barndomen är också betydelsefulla för att grundlägga positiva vanor och attityder i vuxen ålder.

Förutom det rekreativmässiga och sociala värdet för barn och unga är skogen ett viktigt pedagogisk forum. Här finns stora möjligheter att ge grundläggande kunskaper om naturens alla värden. I takt med att en större andel barn och unga växer upp i städer och tätorter blir skolans roll som förmedlare av värderingar om skog och natur också allt viktigare. Detta gäller i synnerhet för barn från andra länder med andra naturtyper och där den kulturella kopplingen till naturen kan vara helt annorlunda än i Sverige.

Med tanke på skolan som pedagogiskt forum erbjuder Skogen i skolan ett intressant gränssnitt mellan teori och praktik. *Skogen i skolan* är ett nationellt samverkansprogram mellan skolan och Sveriges skogliga intressenter med syfte att öka intresset för, och kunskaperna om, skogen och alla dess värden.

Inom ramen för projektet kan en skola starta upp en så kallad *skolskog* vilket är ett avgränsat område som mera permanent finns tillgängligt för skolans räkning. Genom att göra ett avtal med markägaren kan skolan få tillstånd att göra lite mer än vad allemansrätten tillåter – göra stigmarkeringar, sätta ut fasta skyltar, bygga eldplats, vindskydd, sätta upp fågelholkar och kanske avverka några träd. I Ludvika kommun finns för närvarande åtta registrerade skolskogar.

Föreningsliv och Idrottsaktiviteter

Kommunens rika natur inbjuder till att vara ute i skog och mark. Naturligt är att flera föreningars verksamhet också är förlagd till naturen och här har Ludvika kommuns tätortsnära skogar en viktig roll. Bland många föreningsaktiviteter som till del använder kommunal mark märks bland annat följande:

- I kommunen finns fyra orienteringsklubbar som engagerar såväl barn och ungdom som veteraner. Flera av föreningarna har egna anläggningar och ger även ut orienteringskartor.
- Scouterna har ofta verksamheter som är förlagd till skogen. I kommunen finns en aktiv förening som också har egna lokaler.
- Cykelsporten är stor inom Ludvika kommun och här finns i dagsläget tre föreningar. Framför allt mountainbike har ofta skogen som arena.

- Bland de motordrivna sporterna som till del använder kommunal skogsmark kan nämnas snöskoter och fyrhjuling eller ATV som den också kallas (All Terrain Vehicle). I kommunen finns två föreningar för snöskoter. För snöskoter och ATV gäller terrängkörningslagen som innebär att det i normalfallet är förbjudet att köra i terrängen på barmark med undantag för särskilt inrättade banor eller leder.
- Ridsporten är en stor sport med där naturen och skogen inbjuder till ridning med egna hästar eller lånehästar. I kommunen finns för närvarande tre ridklubbar och en ridskola.
- Ludvika kommun har bra snötillgång vilket ger goda möjligheter för längdskidåkning. Kommunen ansvarar för längdspår vid Ljungåsen och Biskopsnäset. Härutöver finns ett flertal områden vilka sköts av olika idrottsföreningar. Vissa av dessa har även en aktiv längdåkningssektion med träning och tävling för olika åldrar.
- För övrig motion som promenader och löpning finns ett flertal spår att tillgå. Ofta är det föreningar som sköter spåren men det finns även spår som är kommunalt skötta, t.ex. på Högberget och Biskopsnäset vilka båda är elbelysta.

BILAGA 2.

Ramverk

Berörda lagar

Vid skötsel av kommunens mark gäller som för alla markägare ett ramverk av olika lagar av vilka de viktigaste berörs nedan.

Skogsvårdslagen (SKL) viktigaste regler gäller återväxtskyldighet efter föryngringsavverkning, skydd mot omfattande insektsangrepp, skydd för ädellövskogen och skydd av områden med höga naturvärden. Lagen stadgar också minsta ålder för att föryngringsavverkning och anmälnings- eller samrådsplikt för olika åtgärder.

Kulturminneslagen (KML) är den centrala lagen för *kulturmiljövården* i Sverige. Lagen innehåller detaljerade bestämmelser om bland annat fasta *fornlämningar*, *fornfynd*, *byggnadsminnen*, *kyrkliga kulturminnen*, vissa kulturföremål samt *ortsnamn*. Den myndighet som har det övergripande ansvaret är Riksantikvarieämbetet. Länsstyrelserna ansvarar för tillsynen på länsnivå.

Miljöbalken är brett regelverk för hela miljöområdet. I de så kallade *allmänna hänsynsreglerna* finns regler som är giltiga för all verksamhet. Härfter är det för skogsverksamheten främst reglerna regler om [naturvård](#) om som är relevanta. Till exempel finns regler för [strandskydd](#) och olika former av [skyddade](#) områden.

Plan och bygglagen (PBL) är en lag som reglerar planläggningen av mark, vatten och byggande i Sverige. PBL innehåller bland annat bestämmelser om [översiktsplaner](#), [detaljplaner](#), [bygglov](#), [bygg tillsyn](#), "[svartbyggen](#)" och [byggnadsnämndernas](#) verksamhet. För skogsförvaltningens vidkommande är det främst de delar av lagen som reglerar detaljplaner som är relevanta.

Fastighetsbildningslagen (FBL) reglerar bl.a hur indelningen av marken i fastigheter får förändras, servitutsbildning och hur marken får byta ägare. Förutom regler om olika typer av servitut så är det främst i samband med fastighetsaffärer som lagen blir aktuell för skogsverksamheten.

Jordabalkens sjunde till femtonde kapitel reglerar olika typer av nyttjanderätter. En *nyttjanderätt* är en rätt för en person att på visst angivet sätt använda någon annans fastighet. För skogens förvaltning relevanta nyttjanderätter märks framför allt mark- och jaktarrenden samt rättigheter för vägars nyttjande.

Skogsstrategi

LUDVIKA
KOMMUN